

HÁROMGARASOS OPERA

A KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ ELŐADÁSA

KECSKEMÉTEN, 1990. DECEMBER 7-ÉN, PÉNTEKEN ESTE 7 ÓRAKOR

PREMODERN EXPOZÉ:

Miután Brecht úr remekművéhez csak kel-
lő körültekintéssel illik hozzászólni, alább
közzöljük az utánunk jövő/lövő hivatásos és
műkedvelő kollégák számára a kötelező
jelleggel átolvasandó irodalmat:

Bertolt Brechts Dreigroschen buch, – Tex-
te, Materialien, Dokumente (Suhrkamp,
Frankfurt am Main 1987) két kötet, 712
lap, először 1960-ban jelent meg, Ma-
gyarországon csak az Akadémiai Könyv-
tár rendelkezik egy példánnyal. Az összes
szövegváltozatot kívül közli John Gay
ös-koldusoperáját is Hans Magnus En-
zensberger fordításában; valamint 13
nagyszerű tanulmányt és visszaemléke-
zést Theodor Adornótól Lotte Weill-
Lényaig –, s végezetül természetesen a
Háromgarasos regényt is.

**BERTOLT BRECHT in Selbstzeugnis-
sen und Bilddokumenten**
Rowohlt, 1962, Hamburg. (177 lap).

**BERTOLT BRECHT – Sein leben in Bil-
dern** Lipcse, 1963. (62 lap).
(Heinz Kachele 1984-ben áttisztálva is-
mét publikálta, immár 138 lapon.)
Gottfried Wagner: Weill und Brecht –
Das musikalische Zeittheater (Kindler
Verlag, 1977. München) p. 230–258.

**Klaus Völker: Bertolt Brecht – Eine Biog-
raphie**
(Hanser Verlag, München, 445 lap)

Brecht und das musikalische Theater – in:
Material zum Theater No. 18. – Beiträge
und Praxis des sozialistischen Theaters,
1972. Berlin, DDR (111 lap).

Brecht und die Musik – mint fent, 1984.
No. 180. (91 lap)

Musik bei Brecht (Henschelverlag, Ber-
lin, DDR 1988. – kézikönyv)

**EZ TESTVÉREK KÖZÖTT IS MEG-
VAN 1764 lap.**

No és persze Brustein, és főleg Esslin ...
SAPIENTI SAT

A közönséget mindez szerencsére nem ér-
deklí. Nekik jó szórakozást kívánunk!
Bodolay Géza

BERTOLT BRECHT:

HÁROMGARASOS OPERA

zenés játék három felvonásban

Zene: Kurt Weill

Fordította: Blum Tamás

A dramaturgiai munkát végezte: Bodolay Géza

Macheath, ákit Bieska Maxinak hívnak.....	VITÉZ LÁSZLÓ
Jonathan Jeremiah Peachum.....	KOVÁCS GYULA
Célia, Peachum felesége.....	RÉTI ERIKA
Polly, Peachum lánya.....	AMBRUS ASMA
Brown, London rendőrfőnöke.....	HOLLAI KÁLMÁN
Lucy, a lánya.....	CSOMBOR TERÉZ
Kocsmá Jenny.....	LŐRINCZY ÉVA
Smith, rendőr.....	BÁCSKAI JÁNOS
Kimball főtisztelendő úr.....	CSISZÁR NÁNDOR
B. úr, a vásári énekes.....	SIRKÓ LÁSZLÓ
	HORVÁTH KÁROLY
A banda.....	LATABÁR ÁRPÁD
	GULYÁS ZOLTÁN
	ÁCS TIBOR
	ZELEI GÁBOR

Bandatagok, koldusok, rendőrök és kurvák: az énekkar és a tánckar

Díszlet- és jelmeztervező: MIRA JÁNOS Vezényel: HARÁNYI MÁRTON

Játékmeister: **SOMOSS ZSUZSA** m. v.

Rendezte: BODOLAY GÉZA

ELŐJÁTÉK

*Vásár a Sohóban. Koldusok koldulnak,
tolvajok lopnak, kurvák kurválkodnak.
A VÁSÁRI ÉNEKES egy balladát énekel:*

Und der Haifisch, der hat Zähne
Und die trägt er im Gesicht
Und Macheath der hat ein Messer
Doch das Messer sieht man nicht.

És a cápa szája tátva
bárki látja fogsorát,
Ámde Bicska Maxi rejtve
Hordja kését s pisztolyát.

Nézz a cápa uszonyára
Hogyha gyilkolt, ott a vér!
Bicska Maxi kesztyűsen jár
És a kesztyű hófehér.

Themze-parton egynehányan
Összeesnek hirtelen!
Semmi járvány, semmi pestis,
Bicska Maxi volt jelen.

És a Strand-en hulla fekszik
Kék vasárnap, szép idő
És ki tűnt el túl a sarkon?
Bicska Maxi – újra ő.

És hová lett Smüle Meier
És olyan sok gazdag úr?
És a pénzük Maxié lett
Bizonyíthatatlanul.

*(Peachum feleségével és leányával átsétál
a színpadon.)*

Megtalálták Jenny Towler
És a szívében ott a tör
Bicska Maxi jár a parton
Persze nem tud semmiről.

És hatalmas tűz Sohóban
Hét gyermek s egy vén öreg –
Meg se kérdik Bicska Maxit
Míg a nép közt ögyeleg.

És az ifjú özvegyasszony
Hogy ki volt, már nem titok,
Hogy felébredt, meggyalázták
Bicska Maxi mit kapott?

*(A kurvák felhevethetnek, kiválik közülük
egy férfi, és gyorsan keresztülmegy a té-
ren.)*

Kocsma Jenny: Ez volt Bicska Maxi!

Elizabeth Shaw karikatúrája
Bertolt Brechtről

A művészek (Szóke Imre, Marton Szilárd, Bencs Sándor,
Palásti Ferenc, Fekete István, Hegedűs Jenő)

a lányok (Dolp Andrea, Viehmann Nóra, Nyúl Erika,
Csernus Erika, Gábor Anikó, Szabó Petra,
Kiss Emília, Krassó Gabriella,
Salamon Erzsébet, Rákóczi Krisztina,
Jáki Éva, Kiss Mónika)

és a banda (Ács Tibor, Horváth Károly, Zelei Gábor,
Gulyás Zoltán, Sirkó László, Latabár Árpád)

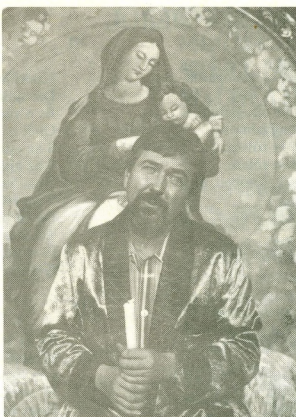
Fotók: Ilovsky Béla

JONATHAN JEREMIAH PEACHUM KOLDUS- RUHATÁRA

PEACHUM REGGELI KORÁLJA

Ó, ébredj te hívő, te rongy,
Lásd, nálad is rondább az élet!
Oly ocsmány az emberi sors!
Az isten is megadja néked.

Van testvéred? – árudd gazul!
A hitvesed add vigan el!
Hát levegő neked az Úr?
Az ítélet napja közel!

Jonathan Jeremiah Peachum (Kovács Gyula)

SZEGÉNY EMBEREK ESKÜVŐI DALA

Hogy elvitték házasodni
Mary Syert szerda délelőtt,
Éljen sokáig, éljen,
Emígy szólt az anyakönyvvezető:
Téged hogy hívtak lányom azelőtt,
És a menyasszonyi ruhát
Hol szedted elő.
Éljen.

Tudja miből élt meg eddig? Nem!
Tünni fogja feslett életét? Nem!
Végül így szólott a vőlegény:
Egy kis részével is beérem én.
A disznó.
Éljen.

Peachumné és Peachum (Réti Erika és Kovács Gyula) Fotók: Ilovsky Béla

AZ AHELYETT-DAL

I. PEACHUM:

AHELYETT, ahelyett,
Ahelyett, hogy szobájába menné fel,
Csavargó lett,
Csavargó lett,
Asztal körül kergették
Ha nem ment minden este el.

PEACHUMNÉ:

Mi teszi ezt? Csak a holdfény
S az ostoba „Dobban a szívem, ha látlak” dal.

Meg az, hogy: „A világon bárhova követlek, Johnny”
Jaj, mit áll ki az ember a lányával!

II. PEACHUM:

Ahelyett, ahelyett,
Ahelyett, hogy élne, mint egy épeszű,
Csavargó lett,
Csavargó lett,
Tönkremenni, megrohadni egyszerű.

KETTEN:

De akkor mit ér az a holdfény
S az ostoba „Dobban a szívem, ha látlak” se kell
És az, hogy: „A világon bárhova követlek, Johnny”,
Ha az érzésnek fuccs és a szar lep el.

Die Moritat vom Mackie Messer Kurt Weill

Blues-Tempo (♩ = 66)

1. Und der Haisch, der hat Zeh-
sch- sen blau- he Son- tag liegt ein

(In der Art eines Liederkastens)

trägt er im Ge- sichte, und Mac-
so- ter Mann am Strand, und ein

BALLADA A KALÓZOK SZERETŐJÉRŐL

III.

Polly: Urak, látjátok, dolgozom, ágyazok, mosogatok ebben a mocskos fogadóban.

És ha adnak csak egy pennyt is én elfogadom, s

Őnök nevetnek a szakadozott rongyaimon,

Hiszen nem tudnak még semmit se rólam.

Hiszen nem tudnak még semmit se rólam.

Este pedig riadalom és zaj lesz a kikötőben, s

nem tudják, hogy mitől van a zaj,

de én kacagok a mosogatás közben, s önök

kérdik, mi ez a kacaj?

És egy vérszínű bárka, rajta hatvanöt ágyú a partokhoz ér.

II.

Ha akkor küldenek: menj fiam mosogatni,

itt van a penny, fogd,

Szépen elveszem a pennyt és az ágyat is megvetem,

Megvetem, bár úgysem alszik benne senki sem.

Nem tudják még mindig, ki vagyok,

Persze nem tudják még mindig, ki vagyok,

Este pedig riadalom és zaj lesz a kikötőben,

s kérdik, hogy mitől van a zaj,

De én kacagva az ablakomnál állok,

S újra kérdik, mi ez a kacaj.

És a vérszínű bárka, rajta hatvanöt ágyú, a házakra lő.

Urak, jól tudom, akkor nem mosolyógnak Leomolnak éjjel a házak

És a város romban áll, a falak összedőlnek

Csak a fogadó marad, mert arra nem lőnek

S az ajtajában reggel engem látnak

S az ajtajában reggel engem látnak.

Nem halkul el a láрма, egymást tiporva futnak,

Nem értik, miért áll a fogadó,

De én kacagok, és önök egymást kérdik:

Talán emiatt van a rebellió?

És a vérszínű bárka, rajta hatvanöt ágyú

A mólóhoz áll.

IV.

Ésők százasaival jönnek a partra, és sorra

átkutatnak minden házat,

s az egész várost láncra verve hozzák nekem.

Elhozzák nekem és éntőlem kérdik,

Hogy hogyan öljek meg őket és hányat,

Hogy hogyan öljek meg őket és hányat.

Nem lesz semmi riadalom és csönd lesz a

kikötőben,

Én ítélkezem ott,

S ha kérdik, melyiknek kell meghalnia:

(*prózában*)

Mindnek!

És mikor a fejek hullanak, azt mondom: hopplá!

(*ének*)

És a vérszínű bárka, rajta hatvanöt ágyú

velem messzire száll.

Az utolsó vacsora

Polly (Ambrus Asma)

Fotó: Illovszky Béla

AZ ÁGYÚ-DAL

POLLY EGY KIS DALBAN MEGMAGYARÁZZA SZÜLEINEK, MIÉRT MENT FÉRJHEZ MACHEATH-HEZ, A BANDITÁHOZ

I. Volt ott egy John és egy Jimmy gyerek,
És Georgie-val is voltunk hármán.
Senki se tudta, hogy mi is a neved,
Mikor mentünk a méteres sárban.
És volt egy ágyunk,
Az volt az ágyunk,
Az álmunk elveszett.
De néha záporban
Háltunk az árokban
S ha éppen arra jötték
A barnák, kékek, zöldek,
Feltrancsíroztuk, s úgy ettük, mint a bífsteeket.

II. Johnny, az rosszul bírta a szeszt,
És Jimmynek a zubbonya volt rongyos
Ámde Georgie az nem tűrte ezt
Neki legfőképp a fegyelem volt fontos.
És volt egy ágyunk,
Az volt az ágyunk,
Az álmunk elveszett.
De néha záporban
Háltunk az árokban
S ha éppen arra jötték
A barnák, kékek, zöldek,
Feltrancsíroztuk, s úgy ettük, mint a bífsteeket.

III. Johnny is meghalt, és Jimmy sem él,
És Georgie tetemét nem találják.
Ámde a vér, az mégiscsak vér,
És a fiát éppen most verbuválják.
Mert volt egy ágyunk,
Az volt az ágyunk,
Az álmunk elveszett.
De néha záporban
Háltunk az árokban
S ha éppen arra jötték
A barnák, kékek, zöldek,
Feltrancsíroztuk, s úgy ettük, mint a bífsteeket.

Ketten: *(énekelnek):*

Bár nincs róla okmány, se cédula,
Nem volt se oltár, se mirtuszág,
Bár nem tudni, honnan van a nászruha
És nem volt a hintón virág,
Egy tányér, ez minden és rajta kenyér
De ha eltörted, nem nagy kár,
Az érzés elmúlik vagy megmarad
Ha kedvesünk bárhol – jár.

I.

Bár ifjú az ember és ártatlan még,
De az életre készülni kell,
És én gondolkoztam, mit tegyek,
Hogyha egy férfi jön értem egyszer el.
És hogyha pénze van
És hogyha kedves
És ha hétköznap is tiszta inget vesz
És hogyha tudja, hogy mi illik a hölgyeknél,
Én csak azt mondom: Nem.
Így hát általában társalgunk,
S meg se dobban a szívem,
Tölem ragyoghat a holdvilág,
Susoghatja szellőcske a dallamát
Nem történhet semmi sem.
Így az ember nem büjlik az ágyába,
Hanem jégcsap lesz és szivtelen,
Bármit mondhat, vagy bármit gondol,
Nincs más, csak egyértelmű: Nem.

II.

Az első, az Kentből egy szépfü volt,
Aki mindent a lábam elé tett.
A másiknak bérháza, s hajója négy volt
A harmadik sirt és reszketett.
És noha pénzes volt és olyan rendezett,
S ötször egy héten tiszta inget vett,
Hiába tudta, mi illik a hölgyeknél
Én csak azt mondtam: Nem.
(refr. mf.)

III.

Egy szép napon aztán egy újabb jött,
De az semmire sem kért meg.
Ahogy belépett, a kalapját az asztalra levágta
És én azt se tudtam, hogy mit teszek.
Bár nem volt pénze sem, és nem volt kedves,
Tiszta inget még vasárnap sem vett,
Fogalma sem volt, hogy mi illik a hölgyeknél,
Én mégsem mondtam: Nem.
Nem volt általában társalgás,
Csak éppen dobban a szívem,
Tán nem is ragyogott a holdvilág,
Szellőcske sem susogta a dallamát,
Mégis így kellett, hogy legyen!
És az ember befeküdt az ágyába,
Nem volt jégcsap, nem volt szivtelen.
Bármit mondott, vagy bármit gondolt,
Itt nem volt semmiféle nem.

Brown és Bicska Maxi (Hollai Kálmán és Vitéz László)

Fotó: Illoszky Béla

ELSŐ HÁROMGARASOS FINÁLÉ

AZ EMBEREK EGYMÁSHOZ VALÓ VISZONYÁNAK TELJES BIZONYTALANSÁGÁRÓL

POLLY: Mert egy asszony, hogy kíván
Itt, e zord világban élni,
Kell egy ágy, és kell egy férfi,
Ennyi mégis jár talán,
Ennyi mégis jár talán.

PEACHUM: *(kezében a bibliával)*
Mert mindenkinek joga itt a földön,
Hogy boldoguljon, ahogy csak lehet,
Hogy poharába néha bort is töltsön
Hogy kövek helyett egyék néha kenyeret
Ez minden ember joga itt a földön.
Am eddig arról sajnos hír se járja,
Hogy ezt a törvényt meg is szívelelik,
Bár jólét minden ember szíve vágya,
Sajnos a többiek nem engedik.

PEACHUMNÉ: Bármit kívánsz, gyermekem,
Mindent megtennék én érted
Hogy a szél se fújjon téged
Csakhogy néked jó legyen.

PEACHUM: Hogy jó emberek legyünk! Miért ne?
Hogy adakozzunk? Nagyon szívesen!
A Megváltó is azt kívánta csak
Hogy éljünk, mint a vízben a halak.
Hát legyünk mi is jók, igaz, vagy nem?
Am sajnos épp a körülmények átka,
Hogy ezt a törvényt mégse tisztelik,
Az egyetértés minden ember álma,
De épp a többiek nem engedik.

**POLLY ÉS
PEACHUMNÉ:** Ez így van, szóról szóra így,
Az ember rossz, a föld irig.

PEACHUMNÉ:

BALLADA A NEMI RABSZOLGASÁGRÓL

I. Attól, hogy férfi vagy, még nem vagy sátna,
Azt hinnéd, hentes vagy, a többi barány!
Szemtelen kutya, mindenkit legyőznél,
De végül te is ott maradsz, a nőknél.
A természet nem gázolhat szét,
Leköt a szexuális szolgaság.
Nevezz a biblián! Ne tartsd a BTK-t.
És olyan önző légy, ahogy csak tudsz,
De mert biztos, hogy a nőkkel bajba jutsz,
Óvakodj tőlük egy életen át
De kár, hogy nappal előre dicsekszel,
Mert este úgyis újra rajta fekszel.

II. Hány nagy szellemet hoz egy kurva lábba
Hány férfi megdögölt, hány férfi látta,
De kik a mások végzetét már tudták,
Megdöglötték, s kik ásták el a kurvák.
A természet nem gázolhat szét,
Leköt a szexuális szolgaság.
Csak lógi a biblián, javítsd a BTK-t.
Ez keresztény! Az anarchista rég!
Délben mind vigyáz, hogy zellerrel ne egyék.
Eszméti választ még délután.
Azt mondják este: semmi sem veszett el,
De éjjel úgyis újra rajta fekszel.

PEACHUM: Én százszor mondtam így van így,
Az ember rossz, a föld irig.
A boldogság tán nem jön jól nekik?
Csakhogy a többiek megengedik?

(KÓRUS) Nem! Épp, hogy ezt nem engedik!
Ha egy személyre jut ebéd,
De testvéred is ehés még,
A pofádba is belelep
És akkor hol a békesség?
Ha férfi-vágyad rég nem ég,
De feleséged kíván még,
A pofádba is belelep,
És akkor hol a gyengédség?
Ha munkaképtelen vagy rég,
De gyerekednek pénz kell még,
a pofádba is belelep,
és akkor hol a tisztesség?

**POLLY és
PEACHUMNÉ:** Az élet így nem könnyű
Sőt mondhatnám, hogy szörnyű.
Az ember rossz, a föld irig
Ez így van, szóról szóra így.

PEACHUM: Én százszor mondtam: így van, így
Az ember rossz a föld irig
Légy jó, ha tudsz, de tud meg itt,
Hogy azt a többiek nem engedik.
Csak légy te jó, de tud meg itt,
Hogy azt a többiek nem engedik.

HÁRMAN: És mindig minden így marad
Az ember végül megrohad!

PEACHUM: Én százszor mondtam, így van, így
Az ember rossz a föld irig!

TUTTI: Az életünk nem könnyű,
Sőt mondhatnám, hogy szörnyű,
És hogyha minden így marad,
Az ember végül megrohad!

Die Ballade von der sexuellen Hörigkeit

Kurt Weill

Andante quasi largo

1. Du bist nun ei-ner schon der Sa-san 'auf-ber, der Metz-ger!
2. So man-cher Mann sah man-chen Mann ver-er-ken: Ein gro-ßer
3. Du siehst: ein ei-ner! Der schon an-tern Göt-ter, der Kalk ist

er! Und al-le an-derm Kü-ber! Der frech-ste Hund! Der schim-met: Ha-ren-
Geist hiebt in 'ner Ha-re-stek-ken! Und die's mit an-sahn, was sie sich auch
schon ge-kauf't, ihn ein-zu-ka-ken, sein Le-ben häng an ei-nem brich'-gen

III. Akasztófa alatt se csügged el még
Vár rá a föld, hogy azzal elföldeljék,
Az élete hajszafevékony fonálán,
De nőre gondol még, mi tust csináljon?
Akasztófa alatt is él a vágy,
Leköt a szexuális szolgaság.
Eladták már, elszállt a gyors gyönyör,
A júdásépízt a nőnél látja már,
S megérti lassanként ott fönna a fán,
A nő ágyéka néki sirgódor.
S akárhogy őrlöng és dühöng napestig,
Ha jó az éj, megint fölülre fekszik.

JÓ HÍR A GAZDASÁGI VEZETŐKNEK !

Az Állami Biztosító Vállalati
Évgyűrű biztosításának
díját **költség** terhére fizethetik.
Ez a biztosítás a törzsgárdatagság
és a legjobb dolgozók anyagi
elismerésének legkorszerűbb módja.
A dolgozók részére fizetett
biztosítási szolgáltatások-járadék,
vagy tőkekifizetés - **nem** személyi
jövedelemadó kötelesek.

VÁLLALATI ÉVGYŰRŰ
BIZTOSÍTÁS AZ
ELISMERÉS BIZTOSÍTÁSA.

ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ

VÁLLALATI ÉVGYŰRŰ
BIZTOSÍTÁS

**Autolack
Systeme**

Ackril és Metal

GLASURIT

CAR & COLOR KFT.

Egy nagymúltú, megbízható **AUTÓJAVÍTÓ**
az ország közepén az **E75. sz. főút** mellett.

AZ ALÁBBI SZOLGÁLTATÁSAINKKAL ÁLLUNK
Tisztelt Ügyfeleink, szíves rendelkezésére:

SZEMÉLYGÉPJÁRMŰVEK FÉNYEZÉSE a

- Legmodernebb nyugatnémet **fényezőtechnológia**, eredeti festékekkel, garantált minőségben, **Wolf gyártmányú fényező fülkében**.
- Haszongépjárművek, kis, közép és nagyjavítása
- Gépjárműdiagnosztika
- Üzemanyagfogyasztás bemérés és besabályozás
- Zárt technológiában történő vizsgáztatás
- Tartályos gépjármű **ADR-vizsgára** történő felkészítése
- **Autósbolt**, elfekvő készletek felvásárlása

LEGYEN PARTNERÜNK!

VÁRJA ÖNT Kecskeméten a

Címünk: **CAR & COLOR KFT.**

H—6000 Kecskemét,

Ladánybenei u. 1.

 (76) 47-233

„ENTELLEKTÜELGYÖNYÖRNÉL – TÖBBET!”

„Egy nagy és csodás képességű varázsló dolgozott itt, aki bábszínházába egyszerű játékra és lázításra tudta süríteni a földi élet kapitalista igazságtalanságait, és ez olyan jasszosan komiszul, olyan ordináregyszerűen sikerült neki, hogy a bonyolult lelkek transzba estek a gyönyörűségtől. A forradalmi élményből érzéki élmény lett, az animalitást felváltotta a borzongó dekadencia. Brecht nem ezt akarta ...

FÁBRY ZOLTÁN

Korunk, 1935. április
(F. Z. összegyűjtött írásai)

STRICIBALLADA

I.

MAC: Elmúlt bizony a régi szép idő,
Amikor együtt éltünk én és ő.
Keresett jól, megéltünk könnyedén,
Eltartott ő, és oltalmaztam én.
Van, aki így él, de másképp is lehet.
Csak hogyha vendég jött, csak akkor keltem fel.
És engem küldtek mindig vacsoráért el,
A pénzt, azt megköszöntem százszor is,
„Ha jó volt, jöjjön uram máskor is.”
Gyönyörű volt, de sajnos elmúlt rég,
Mikor a bordélyházban éltünk még.

(Az ajtóban megjelenik Jenny, mögötte Smith.)

JENNY: Elmúlt bizony a régi szép idő,
De gyakran szájon vágott engem ő.
És hogyha néha rosszul ment az üzletem,
Azt mondta: add, az inged zalogba teszem.
Jó, ha van ingem, de az is jó, ha nincs.
De aztán iszonyúan megdühödtem rá,
És mondtam: pusztulj innen, nem bírlak soká.
Erre ő elkapott és úgy megpofozott,
Hogy szinte reszketek, ha visszagondolok.
EGYÜTT: Gyönyörű volt, de sajnos elmúlt rég,
Mikor a bordélyházban éltünk még.

II.

EGYÜTT: Elmúlt bizony a régi szép idő
amikor vígan éltünk, én és ő.
JENNY: Bár nappalra maradt az élvezet
MAC: Éjszaka ő mással szeretkezett
(Éjjel szokás ezt, de nappal is lehet!)

JENNY: És aztán véletlenül felcsinált az ür.
MAC: Az ágyban én feküdtem akkortájt alul
JENNY: Nehogy a gyereket bennem összenyomja.
MAC: De hol az a gyerek? Már se hirt, se hamva.
EGYÜTT: Gyönyörű volt, de sajnos elmúlt rég,
Mikor a bordélyházban éltünk még.

(tánc, Mac veszi a törös botját, Jenny a kalapját nyújtja neki, még táncol, amikor Smith a vállára teszi a kezét.)

SMITH: Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát.
MAC: Már biztos kint vár rám a ribanc.
Szép napok várnak rám a kivégzésig.
Most itéljék meg, szép-e így az élet,
Én úgy találok, hogy izléstelen,
Mert tudtam már, mint gyenge gyermeklélek,
Hogy csak a gazdag él kellemesen.

(Song-világítás, orgona, tábla)

B. Úr, vásári énekes (Sirkó László)

Fotó: Illósvy Béla

BALLADA A KELLEMES ÉLETRŐL

I.

Bár szónokolnak mindenféle bölcsek,
Hogy boldogabb egy kunyhóban az élet,
Hogy szentek mindig nagy nyomorban éltek,
Hogy vacsorát is pótolnak a könyvek!
Akinék ez kell, próbálja csak meg!
De velem elhitetni nem lehet,
Hogy többet ér a krumplifőzelék,
Mint ötfogásos ünnepi ebéd.
Szabadnak lenni? Nagyon szívesen.
Úgyis a gazdag él kellemesen.

II.

És hány hős van, ki jartatja a száját,
És mindig mindent megjósol előre.
A nyárspolgárok hasra esnek tőle,
Ha előadja filozófiáját.
De nézd meg este, hogy vacog és fél
És öreg felesége jéghideg
És lopva jár, hogy ne leshessék meg,
És az ötezredik évre jót ígér –
Hát mondják kérem, mit ér az ilyen?
Úgyis a gazdag él kellemesen.

III.

Már azt gondoltam, megpróbálom én is,
Hogy fennköltlen és bölcs módjára éljek
De bevallo, az éhhaláltól félek
És ezért aztán gondoltam mégis
Szegénynek lenni bölcsességgel jár
De ezenfelül csupa szenvedés
A bátorság, a hírnév oly kevés
A nagyságból is elegem van már.
A pénz megoldja mindezt könnyedén:
Úgyis a gazdag él kellemesen!

A FÉLTÉKENYSÉGI DUETT

I.

LUCY: Gyere hát, te szép sohói lány!
Gyere már és mutogasd a lábad!
Hadd lássak már én is valami szépet,
Nem látott még senki szebbet nálad!
És hallom, hogy Maxi egy szavadra térdre omlott.

POLLY: Igazán, csakugyan?

LUCY: Mert a férfiak mind félbolondok.

POLLY: Igazán, csakugyan?

LUCY: Azt hiszed, most megfogtad?

POLLY: Úgy bizony, már megfogtam.

LUCY: Maxi szívét megkaptad?

POLLY: Maxi szívét megkaptam.

LUCY: Ha, ha, ha, egy ilyenel
Szóba se állna az ember.

POLLY: Megeszem a kalapom.

LUCY: Megeszem a kalapom.

POLLY: Ha őt neked átadom.

LUCY: Ha őt neked átadom.

Bizony, bizony, bizony, bizony.

KETTEN: Maxi meg én, úgy éltünk, mint a gerlék
Szíve enyém, ezt tőlem el se vennék.
És megbocsásson, kérem, de nem tűrhetem mégsem,
Hogy jön egy ilyen mocskos!
Hallatlan!

II.

POLLY: Én vagyok a szép sohói lány
Azt mondják, hogy gyönyörű a lábam.

LUCY: Még hogy ez?

POLLY: Hadd lásson még egyszer ő is szépet,
Azt mondják, hogy senki sem szebb nálam.

LUCY: Bűdös kurva.

POLLY: Te bűdös kurva.
Azt mondják, hogy az uramnak igazán én tetszem.

LUCY: Igazán? Csakugyan?

POLLY: Hát ezen most nekem kell nevetnem.

LUCY: Igazán? Komolyan?

POLLY: Azt hiszed, most megfogtad?

LUCY: Úgy bizony, most megfogtam.

POLLY: Maxi szívét megkaptad?

LUCY: Maxi szívét megkaptam!

POLLY: (a közönséghez)
Mondják, olyan ez a nő itt,
Akiel más nem törődik?

LUCY: Megeszem a kalapom.

POLLY: Ha őt neked átadom.

KETTEN: Maxi meg én, úgy éltünk, mint a gerlék
Szíve enyém, ezt tőlem el se vennék.
És megbocsásson, kérem, de nem tűrhetem mégsem,
Hogy jön egy ilyen mocskos...
Hallatlan!

A MÁSODIK HÁROMGARASOS FINÁLÉ

MERT MIBŐL ÉL AZ EMBER?

I.

MAC: Ti jó urak, ha prédikáltok arról,
Hogy bűnök nélkül éljük életünk
A szöveget majd mondjátok el akkor,
Ha már zabálni adtatok nekünk.
Jólét helyett nekünk erényből adatotok
Hát halljátok meg, minden korra áll:

Maxi, Polly és Lucy (Ambrus Asma, Vitéz László és Csombor Teréz)

Fotó: Ilvovszky Béla

Hogy bárhogy csűrheted és csavargathatod
Előbb a has jön, aztán a morál.
Mert van egy nagy kenyér, hagyjátok végre,
Hogy a szegény is lakjon jól belőle.

EGY HANG HÁTULRÓL:

MAC: Mert miből él az ember?
Az ember abból él, hogy higgadt fejfel
Megnyúz és zsarol, rabol, megfojt, akit csak tud.
Az ember abból él, hogy az, hogy ember,
Meg emberek, eszébe sose jut.

KAR: Ti jó urak, ne képzelegjete:
Megélni bűnök nélkül nem lehet!

II.

JENNY: Ti jó urak, ha prédikáltok arról
Hogy szent erényű asszonyok legyünk
A szöveget majd mondjátok el akkor,
Ha már zabálni adtok nekünk.
Erény helyett ti mindig kéjt akartok
Hát halljátok meg: minden korra áll:
Hogy bárhogy csűrheted és csavargathatod,
Előbb a has jön, aztán a morál.
Mert van egy nagy kenyér, hagyjátok végre,
Hogy a szegény is lakjon jól belőle.

EGY HANG HÁTULRÓL:

MAC: Mert miből él az ember?

JENNY: Az ember abból él, hogy higgadt fejfel
Megnyúz és zsarol, rabol, megfojt akit csak tud.
Az ember abból él, hogy az, hogy ember
Meg emberek eszébe sose jut.

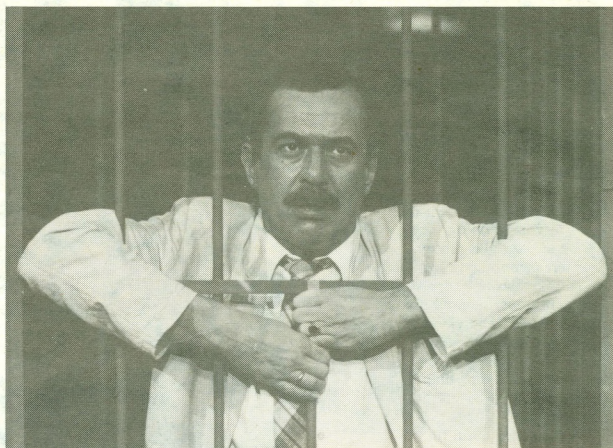
KAR: Ti jó urak, ne képzelegjete:
Megélni bűnök nélkül nem lehet!

MAC:

KIÁLTÁS A SÍRBÓL

Halljátok meg e végső szavakat,
Szánjátok emberek a szenvedőt.
Maxi nem fekszik koszorúk alatt
Gödörbe lökve kaparják el őt.
Jusson el fületekbe ez a hang,
Engedjék át a zord börtönfalak!
Ha majd a haláláról hallotok
Üssetek csapra három hordó bort,
De szánjátok legalább, amíg él,
Amíg a kinlódása véget ér.

Lássátok, szörnyen rájár most a rúd,
Most aztán véglegesen tönkrement.
Koldulja töletek a nyomorult
A féltve őrzött mocskos pénzetek.
Legalább legyen legfőbb gondotok,
Hogy a királynő elé jussatok.
Szóljátok érdekében néhány szót,
Aljasok vagytok, legyetek most jók.
Szánjátok legalább, amíg él,
Amíg a kinlódása véget ér.

Macheath, akit Bicska Maxinak hívnak (Vitéz László)

Fotó: Illoszky Béla

BALLADA, MELYBEN

MACHEATH MINDENKITŐL BOCSÁNATOT KÉR

Ti emberek, kik később éltek még,
Ha látjátok, hogy milyen volt a sorsunk,
Hogy akasztófán ért utol a vég,
Ne nevésetek izetlenül rajtunk.
És ne üljetek lelünk felett törvényt,
S ne átkozzátok testvéreiteket.
Bár mi sem voltunk tökéletesek,
De nem tudhatjátok, hogy miként történt.
Legyen a példánk tanulságotok
S kérjeteك Istentől bocsánatot.

Ti lányok, kiknek melle táncol,
Ha kinn az utcán álltok lesbe,
Ti fickók, kik a pénzt a lánytól
Halásszátok el minden este,
Ti lumpok, rablók, tyúkpecérek,
Ti kurvák, gyilkos naplopók,
Ti zsebmetszők és szesztestvérek
Így kérek most bocsánatot.

Nem úgy ti aljas rendőrspiclik,
Kik nem hagyjátok azt, hogy éljek.
Kik elvettétek azt, mi ízlik,
Nem adtok mást, csak bajt és mérget.
Mégátkoználak, most, ti rongyok,
De lássátok, hogy ki vagyok:
Lezárok minden elmúlt dolgot,
S én kérek most bocsánatot.

EGY MÁZSÁS KALAPÁCSNAK SÚLYA
A POFÁJUKBA VÁGJATOK.
DE FÁTYLAT BORÍTOK A MÚLTRA
S ÉN KÉREK MOST BOCSÁNATOT.

SMITH:

PEACHUMNÉ: Polly és Lucy álljatok a férjetek mellé az utolsó órában.

MAC:

SMITH:

Kérem, Macheath úr.

Hölgyeim, bármi is történt köztünk...

(elvezeti) Előre!

(menet az akasztófához)

(Mindenki balra el. A másik oldalról mindenki viharlámpákkal vissza. Mikor Macheath fölér az akasztófához)

Most megnézheti tisztelt publikum,
Hogy Macheath urat hogy akasztják fel,
Mert mióta a kereszténység van,
Százazon ílyet senki nem visz el.

De azt, hogy mi is gonoszok vagyunk,
Mirőlunk mégse tettelezzék fel.

Így tehát Macheath-t nem akasztják fel
S a darab furcsa befejezést nyer.

Mert legalább a színdarabban itt
A kegynek kell a jögon győznie.
S mert jószándékú színészek vagyunk,
Jöjjön a királynő lovas hírnöke.

HARMADIK HÁROMGARASOS FINÁLÉ

A KIRÁLYNŐ LOVAS HÍRNÖKÉNEK ÉRKEZÉSE

KÓRUS:

Jön, de ki? A királynő hírnöke.
Ím itt a királynő hírnöke,
Ím itt a királynő hírnöke. stb.
(*lőhátan megjelenik Brown, mint hírnök*)

BROWN:

Azt parancsolja úrnőnk, koronázása ünnepén,
hogy a híres Macheath kapitányt bocsássák szabado-
don. (*ujjongás*) És egyidejűleg őt most nemesi cí-
merrel s ranggal felruházza, és neki Marmarel várát
és évi tízezer font járadékot élete végéig ajándékba
küld. A jelen lévő jegyescsapatoknak a királynő királyi
szerencskívánatait küldi.

MAC:

Megmentve, megmentve!
Tudtam, tudtam én,
Ó, hogy tudtam én!
Hol az éj legsötétebb,
Ott a hajnal már ébred.
Hol az éj legsötétebb,
Ott a hajnal már ébred.
Megmentve! Megmentve!

POLLY és LUCY:

Enyém lett újra drága férjem,
De jó lesz nekem.

PEACHUMNÉ:

Így lesz a végén mégis happy end, látjátok, ilyen könnyű
lenne az élet, ha királyi hírnökök mindig érkeznének.

PEACHUM:

Ezért most, várjon mindenki egy percig,
és énekeljük el a koldus-korálist
a szegényekről, kikről szolt ez a szindarab,
mert az életben éppen nekik nincs happy end,
a királyi hírnökök roppant ritkán jönnek,
de akít rúgnak, visszarúg még érte,
ezért óvatosan kell csak üldözni a vétket.

MIND:

(*orgona, jönnek előre*)
Ne emelj minden vétkes ellen vádat,
Mer sok a ház, hol jéghedig van még,
Csak gondoldj mindig arra, hányan fáznak,
S a földi jajtól hangos fent az ég.

A nagy rablókkal végső nagy csatára
Készüljete, ne várjatok tovább:
Lehelletük a föld hideg homálya
És ők szerzik e völgynek jajszávat.

És a sok hal eltűnőben!
És a bíró mit tehet:
Beidézi bár a cápát –
Elitélni nem lehet.

B. ÚR:

Mert a cápa szája tátva
Nem emlékszik semmire
És ki egyszer falni látta
Ugyan kinek vallja be?

Mert sötétben él az egyik
És a másik fényben él,
És a fény az messze látszik,
Ám nem látható az éj.

1930

Fotó: Illovszky Béla

BERTOLT BRECHT

MEGJEGYZÉSEK A HÁROMGARASOS OPÉRÁHOZ

(részletek, 1933)

CÍMEK ÉS TÁBLÁK

A táblák a színésztől új stílust követelnek, és ezt a stílust egyben lehetővé is teszik. Ez a stílus az epikus stílus. A vetített táblák olvasásakor a néző a dohányozva szemlélődő ember tartásába helyezkedik. Ezzel a magatartással minden további nélkül jobb és gondosabb játékra kényszeríti a színészt, hiszen kilátástalan vállalkozás megabonázni egy dohányzó embert, aki nagymértékben önmagával foglalkozik. Ily módon a színházat éppoly gyorsan meg lehetne tölteni szakemberekkel, mint ahogy a sportsarnokokat is szakemberek népesítik be. Ilyen emberek a színészek semmiképpen sem mernék feltálatni azt a néhány nyomorúságos arcjátékot, amelyet most, egy-két próba után is minden gondolkodás nélkül, „valahogy” összetakolnak! Senki nem venné át tőlük az árut ilyen nyers állapotban, ennyre feldolgozatlanul. Az eseményeket, amelyekre a cím már utalt, amelyek tehát tematikai szenzációjukat már elvesztették, a színészek egészen más módon kellene feltűnővé tennie.

Sajnos, félő, hogy a címek és a dohányzási engedély mégsem elegendő teljesen ahhoz, hogy a közönséget a színház eredményesebb élvezetéhez segítsük.

A SONGOK ELŐADÁSÁRÓL

A színész, amikor énekel, funkciót váltottat. Nincs undorítóbb, mint amikor a színész úgy tesz, mintha nem venné észre, hogy elhagyta a józan beszéd talaját és éppen énekelni kezdett. A három síknak: józan beszédnek, emelkedett beszédnek és énekelni mindig külön kell válnia egymástól; az emelkedett beszéd semmiképpen sem jelentheti a józan beszéd felfokozását, éppoly kevésbé, mint ahogy az ének sem az emelkedett beszédét. Semmiképpen sem arról van szó, hogy amikor a szavak, az érzelmek túláradozása következtében csodót mondanak, önmagától, spontán lép fel az ének. A színészek nemcsak énekelnie kell, hanem egyben egy éneklő embert kell ábrázolnia. Nem annyira arra törekszik, hogy dala érzelmi tartalmát domborítsa ki (illik-e ajánlani másoknak egy olyan ételt, amelyet mi már elfogyasztottunk?), hanem gesztusokat mutat be, amelyek úgyszólván a test erkölcei és szokásai közé tartoznak.

Ami a dallamot illeti, ezt se kövesse vakon: létezik egy, a zenével ellentétes beszédmód, amelynek segítségével nagy hatásokat érhet el; ezek a hatások a ma-

kacs, zenétől és ritmustól független, megvesztegethetetlen józanságból táplálkoznak. Ha előadása beletorkollik a dallamba, ennek eseményzámba kell mennie; hogy ezt az eseményt kidomborítsa, a színész világosan elárulhatja saját élvezetét, amelyet a dallam szerez neki. A színész számára hasznos, ha előadása folyamán a zenészek láthatóak és hasznos, ha megengedik, hogy láthatóan készüljön fel az előadásra (pl. megigazítja székét, maga festi ki magát stb.). A songoknál különösen fontos, hogy „megmutassuk azt, aki valamit megmutat”.

MIÉRT KELL A LOVAS HÍRNÖKNEK LOVON ÜLNIE?

A Koldusopera a polgári társadalmat ábrázolja (nem pedig csak a „lumpen-proletár elemeket”). Ez a polgári társadalom a maga részéről egy polgári világrendet hozott létre, tehát olyan, merőben meghatározott világnézetet, amely nélkül egykönnyen nem lehet el. Ebben a műben, amelyben a polgárság saját világának ábrázolását látja — a király lovas hírnökének megjelenése semmiképpen sem mellőzhető. Hasonló célra törekszik Peachum úr is, midőn a társadalom rossz lelkiismeretét anyagilag kiharcolja. Gondolkozzanak csak el a gyakorlati színházi emberek, mert nincs ostobább dolog annál, mint kihagyni a lovas hírnök lovát — ahogy ezt a Koldusopera majd minden modernista rendezője megtette.

Aki ma a hazugság és a tudatlanság ellen harcolni akar, és az igazat akarja írni, annak legalább öt nehézséget kell legyőznie. Szüksége van bátorságra, hogy megírja az igazságot, noha azt mindenütt elnyomják; bölcsességre, hogy felismerje, noha mindenütt elleplezik; művészi erőre, hogy jól forgatható fegyverérvé kovácsolja; ítélőképességre, hogy kiválassza azokat, akik valóban jól forgatják majd; ravaszságra, hogy el is tudja juttatni hozzájuk.

Peachum, Polly és Peachumné (Kovács Gyula, Ambrus Asma és Réti Erika)

A kecskeméti Katona József Színház műsorfüzete ● Szerkesztette: Gyergyácz László ● Felelős kiadó: Lendvai Ferenc igazgató ● Készült: HÍRÖSFILM Nyomda, Kecskemét 4-511/90 4000 pld. ● Szövetség: Petőfi Nyomda Rt., Kecskemét.